

CAUZELE INFLAȚIEI : DE LA EXPLICATII ECONOMICE LA EXPLICATII SOCIALE

Prof. Roman Moldovan

Din multiplele puncte de vedere din care poate fi tratată problema, vom încerca să abordăm următoarele laturi: 1. o succintă caracterizare numerică a dinamicii și ampleoarei fenomenului scotind în evidență unele particularități ale inflației existentă în lumea contemporană; 2. principalele puncte de vedere ale gândirii economice privind cauzele inflației; 3. păreri, puncte de vedere privind conținutul pe care ar trebui să-l aibă măsurile de combatere a inflației. Abordarea din acest triplu punct de vedere ne mijlocește – credem noi – cunoașterea unora din principalele trăsături ale inflației, așa cum sunt definite de mulți dintre economistii nemarxiști de azi.

1. In ceea ce privește prezența și evoluția inflației și unele trăsături caracteristice, particularități ale fenomenului în lumea contemporană, simplificând lucrurile – schematicizându-le și deci chiar deformându-le, într-o anumită măsură, aceasta în mod necesar pentru a intra într-o clasificare –, ni se pare că putem enumera următoarele trei trăsături caracteristice:

Prima constă în faptul că inflația a devenit și este o prezentă activă, o componentă întrinsecă a economiei capitaliste contemporane, propagându-se atât cu continuitate cât și cu ampleoare susținută. Analiza evoluției inflației în contextul economic și social ne arată într-adevăr că înaintea primului război mondial cele mai multe din manifestările inflaționiste au strinsă legătură – săn interdependente – cu războaiele. În acest sens trebuie arătat că inflații care au avut loc la începutul anilor 1920 în Europa centrală și orientală, cu tot caracterul lor violent, au fost, pe de o parte temporare, și pe de altă parte, bine delimitate pe țări. Cu alte cuvinte manifestările extraeconomic – războaiele, calamitățile naturale etc. – constituau condiția apariției și propagării inflației. După al doilea război mondial, așa cum se cunoaște, inflația nu a mai fost ceva accidental.

In funcție de evoluția ca dinamică și amploare – după cel de-al doilea război mondial – distingem două perioade: a. în primele două decenii după război – 1950–1960 – desigur, inflația era oarecum stabilizată și de o ampleoare redusă (creșterea de circa 2–3% anual în cele mai multe țări industriale dezvoltate nedepășind 5% nici în țări ca Italia și Franța unde manifestările sale au fost comparativ mai puternice; în ciclurile 1957–1960 și 1961–1965 dinamica inflației a fost de 1,8% pînă la 1,9% în S.U.A., de 2,7% pînă la 3,2% în Anglia, de 2,9%–3,4% în R.F.G. și de 3,6% pînă la 4,2% în Japonia); b. în deceniul al treilea după anii 1970 – aici avut loc schimbări în evoluția inflației caracterizate mai ales prin accelerarea manifestărilor sale (în ciclurile 1969/1970–1973 și 1973–1979/1980 ritmul inflației a fost de 5,1%–7,7% în S.U.A., de 9,0%–15,4% în Anglia, de 6,4%–4,7% în R.F.G. și de 6,7%–6,5% în Japonia).

O două caracteristică a inflației și mai mult decît atât, chiar o particularitate a lumii capitaliste contemporane – de după cel de-al doilea război mondial – constă în creșterea manifestărilor inflaționiste concomitent cu existența somajului și amplificarea acestuia (în deceniul 1970 în comparație cu deceniul anterior producția industrială și-a încreștinat ritmul – de la cca 4,9% creștere medie anuală în anii 1961–1960 la 3,5% în anii deceniului 1970, în timp ce preturile cu amănuntul au crescut de la 3,4% la cca 9%; la rîndul său rata somajului a ajuns de la 2,8% în anii 1963–1973 la 5,3%–6% la sfîrșitul deceniului 1970). Această particularitate a anilor ce au urmat celui de-al doilea război mondial, care s-a accentuat în perioada anilor de după 1970, este în totală contradicție cu anii precedenți, aînindu-ne în prezența unor manifestări simultane de inflație și de somaj, necaracteristică în trecut, alternanță fiind regulă devenită obișnuință, am putea spune o legitate recunoscută a economiei capitaliste. Măsurile de politică economică, menite să ridice gradul de ocupare al populației active și să reducă somajul, erau de natură deflationistă iar în vederea reducerii inflației, măsurile

deflaționiste aduceau întotdeauna tocmai o sporire a șomajului. În prezent inflația și șomajul sunt concomitente înregistrând dinamici de același sens, în spate creșteri. Fenomenul este comun atât în practica vieții economice cît și în știința economică. Această nouă realitate a vieții economice din lumea capitalistă este recunoscută și, consacrată în limbajul științific prin termenul de *stagflație*, ceea ce reflectă o ampliere a șomajului echivalentă cu stagnarea vieții economice însăși, în același timp, de inflație.

A treia caracteristică reflectă schimbările în psihologia socială și individuală, în sensul recunoașterii existenței inflației în viața de toate zilele din societatea capitalistă, în comportamentul instituțiilor și oamenilor. Motivarea afirmației de mai sus își găsește un suport convinsor, pe de o parte, în măsurile ce se iau în practica economică și, pe de altă parte, în opinile unora dintre cei mai reprezentativi economisti burghizi contemporani, aşa cum vom vedea mai jos. În ceea ce privește măsurile de politică economică sint de amintit: indexarea instituită între prețurile bunurilor de consum și salarii; între prețurile materiilor prime și prețurile bunurilor de investiții, fapt ce reflectă acceptarea inflației ca o realitate curentă, întrinsecă a societății capitaliste contemporane și recunoașterea necesității stabilirii unor legături, de interdependență reciprocă, între mișcările prețurilor, — ca una din expresiile cele mai cuprinzătoare ale inflației — și dinamica diferențelor categorii de venituri ale populației, a căror putere de cumpărare se vrea, elă mal stabil, menținută. În acest sens se caută ca raporturile de schimb de bunuri și servicii din interiorul economiei naționale și pe cît posibil și raporturile cu alte economii naționale, să fie cît mai puțin tulburate și să se evite dezechilibrele cauzate de inflație. În aceeași ordine de preocupări se inseră și discuțiile în diferite foruri internaționale guvernamentale și neguvernamentale, și recomandările privind reglementarea raporturilor dintre prețurile materiilor prime și ale petrolierului pe de o parte și între prețurile produselor industriale, ale utilajelor etc. pe de altă parte. În același cadru de preocupări și orientări în comportamentul social și individual, sint de amintit măsurile proiectate a fi aplicate pentru reevaluarea depunerilor bancare în vederea menținerii la paritate a puterii lor de cumpărare în condițiile în care manifestările inflaționiste continuă să se accentueze. De natură similară sunt desigur și fuga spre investirea numerarului în aur, în bijuterii, în lucrări de artă, fără să mai vorbim de investițiile în terenuri și în imobile. În mare măsură, în aceeași categorie de comportament individual și social, putem include și urcarea dobânzilor bancare și adaptările taxei scontului de către Băncile Naționale.

Comportamentul statului burghez, al agenților economici și în bună măsură al populației — la care ne-am referit — este teoretizat, conceptualizat în teoria economică. Sunt concluziile în acest sens opiniei cunoscutului economist american Paul A. Samuelson cînd spune: „ca și mulți alți economisti moderni, eu cred că rădăcinile problemei noastre constau în aceea că noi suferim de o inflație cronică, endemică”¹. Un alt economist american, tot atât de cunoscut, J. K. Galbraith desfășoară și mai clar locul ce-l deține recunoașterea inflației ca un element al comportamentului instituțional și individual, atunci cînd spune: „inflația înseamnă creșterea continuă a prețurilor, a ansamblurilor prețurilor în care se includ și veniturile și salariile”². Vorbind de echilibru mondial și influența pe care o are asupra lui urcarea prețurilor la produsele petroliere Raymond Aron spune că: „Economile occidentale au devenit esențialmente inflaționiste, dacă nu ar fi decât ca urmare a sistemului de indexare generalizată”³. Recunoscînd continuitatea cu care se manifestă inflația în economia capitalistă contemporană, economistii au simțit nevoie unei teoretițări corespunzătoare în sensul că inflația a devenit o componentă a sistemului de noțiuni, de teorii economice avind ca obiect caracterizarea mecanismului de funcționare a acestelui economii, definindu-l în mod deosebit continuu. În acest sens gîsim chiar unele formulări teoretice care definesc continuumul mecanismului de funcționare al economiei capitaliste contemporane potrivit cărora inflația are și merite întrucît ar contribui la promovarea creșterii economice. Indoindu-se totuși de atari notabilă potențială, susținătorii punctului de vedere al inflației ca promotoare a creșterii economice, simt nevoie să remarcă că promovarea în cauză este condiționată de amplierea inflației, ampliere care nu trebuie să depășească o anumită limită, limită superioară maximă fiind considerată cca 10%. Astfel de afirmații s-au bazat pe condițiile în care s-a desfășurat activitatea economică a țărilor capitaliste pînă la începutul decenului 1970, perioadă în care fazele de depresiune au fost scurte, atenuante și relativ izolate în țările sistemului mondial al economiei

¹ Paul A. Samuelson, interviu publicat în „Economic Impact”, nr. 22 din 1980, Washington DC.

² N. Salinger, I. K. Galbraith, *On savoir tout ou presque sur l'économie*, Paris, 1978.

³ Raymond Aron, *L'echilibre mondial*, în săptămînalul francez „L'Express” din 28 martie 1981.

capitaliste. Fenomenele care au avut loc în deceniu '70 au infirmat optimismul reflectat de aceste puncte de vedere. Concludent în acest sens este durata deosebită a recesiunilor ce au avut loc după al doilea război mondial în economia Statelor Unite (în timp ce recesiunea din 1957–1958, a avut o durată de 8 luni, recesiunea din 1953–1954 și din 1960–1961, o durată de cîte 10 luni și recesiunile din 1948–1949 și 1969–1970 de 11 luni, recesiunea din 1973–1975 a cuprins o durată de 16 luni, iar recesiunea prezentă a depășit cu mult penultima).⁴

2. În ceea ce privește punctele de vedere în gîndirea economică nemarxistă actuală privind cauzele, factorii determinanți ai inflației, este firesc — din mai multe motive —, dar mai ales din cauza efectelor de natură economică, socială și politică pe care le are inflația —, că identificarea cauzelor care o generează și o alimentează să stea în centrul de preocupare al economiștilor, și bineîntele nu numai a lor. Tot atât de firesc este, desigur, că explicațiile să fie extrem de variate, de diferite, în strînsă legătură cu concepția generală, economică, socială și politică a economiștilor în cauză.

Conștienții fiind de riscul ce-l implică orice clasificare a faptelor, fenomenelor și proceselor social-economice și implicit deci, dacă nu chiar în mai mare măsură, cînd este vorba de teorii și de idei, considerăm că în funcție de cauzele care în concepția economiștilor stau la baza manifestărilor inflaționiste îl putem totuși grupa în două categorii și anume:

a. Economiștii — care au o vizină relativ îngustă și pentru care economicul are prioritate, este fenomenul determinant. În concepția acestor economiști cauzele inflației se pot identifica în mod izolat, fiind de natură particulară. Din această categorie fenomenele și procesele economice în totalitatea lor, — deci și inflația —, se desfășoară într-un sistem relativ autonom iar manifestările neeconomice sint factori exogeni. În analizele lor, privind cauzele inflației, fac abstracție de procese și fenomene neeconomicice.

b. O a doua categorie, cu o vizină mal largă, mal cuprinzătoare, — în comparație cu prima — cuprinde economiștii cu o vizină relativă globală care în explicațiile lor, privind cauzele inflației, au în vedere existența unor interdependențe dintre fenomenele și procesele economice pe de o parte, și cele neeconomicice, pe de altă parte. Pentru ei, cauzele economice ale inflației se impletește cu cele politice, sociale, tehnice, științifice etc.

În cadrul fiecărei din aceste categorii distingem subcategorii — cu puncte de vedere diferite, dar care în același timp, interferează prin unele susțineri care în parte sunt comune sau chiar identice. Punctele de vedere pot fi însă cu claritate identificate și de aceea putem să-i grupăm, în funcție de factorii esențiali pe care-i susțin ca fiind la baza (sunt cauze) manifestărilor inflaționiste.

Detailând clasificarea noastră, remarcăm că un prim loc important, — prin poziția lor în gîndirea economică și în audiența la factorii de decizie politică — prima categorie (a) o dețin economistii pentru care chiar geneza și cu atât mai mult continuitatea fenomenelor inflaționiste depind nemijlocit de cantitatea de monedă pusă și relativ aflată în circulație (este vorba atât de monedă ca atare, cât și de credite, finanțări bugetare etc., adică de instrumentele care în sistemul financiar-bancar îndeplinește și funcții monetare). Această explicație aparține, mai ales, scolii monetariste — școala din Chicago care a exercitat o anumită influență, credem noi, prin atracția ce o are simplificarea extremă a realităților complexe — asupra factorilor de decizie din unele țări puternic industrializate ca și asupra unor teoreticieni care cred că remedile crizelor din economia capitalistică constau în întoarcerea la liberalismul clasic. Punctele de vedere ale acestor economiști s-au dovedit — în deceniu '70 mai ales — că au o fundamentare și valabilitate foarte îndoelnică. Adversarii lor au demonstrat că nu există interdependență afirmată între dinamica circulației monetare și dinamica inflației, circulația monetară fiind cel mult o circumstanță agravantă sau atenuantă pentru inflație. Dealtfel era o mare greșeală punerea pe același plan a celor două fenomene; circulația monetară fiind departe de a fi o cauză a inflației, s-a dovedit că este adeseori un efect al acesteia cel mult — așa cum am mai menționat — o circumstanță care contribuie la atenuare sau la agravare.

— A doua grupă de economisti, care fac parte tot din prima categorie, sint cei pentru care cauza inflației trebuie căutată în creșterea costurilor de producție. Pentru acesti economisti rolul hotărîtor în creșterea prețurilor îl au elementele direct componente (salarii, unele din sarcinile sociale, prețurile materiilor prime și energiei) precum și cele indirecte: (unele din sarcinile sociale, dobânzile, impozitele, taxele, profiturile, dividendele etc.). Mai puțin dețin economistii monetari, și aceștia confundă cauza cu efectul. Este adevărat că ne aflăm în prezența unor schimbări în valoare și în expresia ei bânească, adică în prețuri, așa cum

⁴ *Recession and prices*, U. S. News and World Report, 19 mai 1980, Washington DC.

acestea succed în desfășurarea activității economice, dar nu ni se explică de ce au loc aceste schimbări care în ultimă instanță duc la inflație.

— A treia grupă de economisti, cei care prin concepția ce o propaga fac oarecum o tranziție între prima și a doua categorie, se îndepărtează în parte de explicațiile particolare despre inflație și se apropie de o vizion mai largă. Pentru ei explicația inflației, respectiv creșterea prețurilor și reversul său inflația, constă în raportul, în jocul dintre cerere și ofertă. Analizând funcționarea sistemului capitalist ei ajung la concluzia că dezechilibrele care se produc și efectul lor evident în manifestările inflaționiste, sunt un rezultat direct al dezechilibrului dintre cerere și ofertă, sporirea prețurilor fiind urmarea firească a creșterii cererii peste ofertă. Pentru mulți dintre acești economisti, creșterea cererii și, odată cu aceasta, a consumului cu dezechilibrele pe care le implică între cerere și ofertă este amplificată de expansiunea creditului destinat finanțării consumului și de deficitele bugetare.

— A patra grupă — de tranziție de la o vizion mai îngustă spre una mai globală — este formată din economisti pentru care cauzele inflației sunt un rezultat al unor tulburări în funcționarea sistemului economiei capitaliste. Cauzele acestor tulburări sunt, la rîndul lor, foarte variate (întelegerile între monopoluri, deficiențe în funcționarea sistemului bancar finanțier, abateri ale capitalismului monopolist contemporan de la legile clasice ale liberalismului etc.).

— O altă grupă — a cincea — cuprinde economistii care situează la baza inflației seaderea productivității muncii. Scăderea productivității muncii, ar fi la rîndul său, rezultatul creșterii ponderii, în producția țărilor capitaliste dezvoltate, a sectorului terțiar și, totodată, a amplificării locului cel dețin. În economia națională a acestor țări, întreprinderile publice (în multe din activitățile economice s-au înregistrat reduceri ale productivității muncii, sub influența creșterii ponderii sectorului terțiar, munca productivă își reduce ponderea în raport cu cea neproductivă).

Un studiu, făcut la cererea Parlamentului francez, cuprinsind cinci țări industriale europene (R.F.G., Franța, Anglia, Italia și S.U.A.)⁵ demonstrează că în creșterea prețurilor, a salarizilor, în modificarea puterii de cumpărare, a veniturilor, există diferențe mari de la țară la țară, dar că dacă le judecăm ca raporturi între aceste mărimi, ca modele, obținem un model general valabil. Comentind un astfel de model, economistul francez, Jean Denizet ajunge la concluzia că nivelul inflației — amplasarea acesteia — într-o perioadă dată rezultă din insuflarea: 1. mărimii inflației perioadei precedente; 2. cu mărimea creșterii veniturilor reale, pentru perioada în cauză; 3. cu mărimea creșterii prețurilor la importuri (ponderate cu cota parte a importurilor în venitul național); 4. din care se scade nivelul creșterii productivității muncii. În baza acestui model se formulează următoarea concluzie: „ori de cite ori nivelul creșterii productivității este mai mic decât suma termenilor doi și trei (mărimea creșterii veniturilor reale + mărimea creșterii prețurilor interne și a prețurilor produselor importate) înregistram o mărire a nivelului inflației. Această mărire se adaugă nivelului inflației din perioada precedentă (termenul 1), formind împreună mărimea inflației anului în curs”.

În sfîrșit, o ultimă grupă de explicații — a șasea — a acestor economisti pentru care inflația este un rezultat al comportamentului participanților la procesul economic. Pentru acestia inflația rezultă, mai ales, din supraaprecierea nevoilor prezente și, în același timp, dintr-o subapreciere a nevoilor viitoare, subapreciere făcută de producători și de consumatori (un rol important avind aici reclama, moda, tendința de a se feri de efectele inflației păstrând disponibilitățile monetare în bunuri materiale etc.). O afirmație cuprinzătoare a acestui punct de vedere o găsim într-o expoziție recentă a lui Raymond Barre⁶ care afirmă că urcarea prețurilor la petrol și la materiile prime nu poate explica manifestările și dezechilibrele inflationiste, și deci, cauza fundamentală rezidă în: „dereglerarea monetară internațională care a apărut la începutul anilor 1970”, existând „o rigiditate crescăndă în comportamentul agenților economici”. Prin această ultimă constatare el afirmă că „fenomenul are un rol determinant în punerea în aplicare a unei politici economice”, locul și rolul inflației în societățile moderne a ajuns să tină „de comportamentul diferitelor grupe profesionale și sociale”, ar „economile moderne occidentale, și-au pierdut progresiv supletea, fluiditatea și mobilitatea lor”.

⁵ Jean Denizet, *Comment se libérer de l'inflation*, publicat în revista „L'Expansion” din 19 decembrie 1980/8 ianuarie 1981.

⁶ Raymond Barre, *De la théorie à la politique économique: les leçons d'une expérience*. Expunere făcută în cadrul Institutului de Studii franceze al Universității din New York în ziua de 8 II 1980, publicat în Suplimentul la revista „Problèmes Economiques” nr. 1673 din 14 mai 1980.

In ceea ce privește cea de-a doua categorie de explicații (B), privind cauzele inflației — cuprind economistii cu o vizionă largă, sociologică, pentru care inflația are atât cauze economice cât și de altă natură, cauze sociale și de comportament individual. Trebuie evidențiat de la început că numărul acestora crește pe măsură ce inflația se dovedește a fi o componentă întrinsecă a societății capitaliste, pe măsură ce diferențele și succesiile măsuri anti-inflaționiste se dovedesc ineficiente în combaterea sa. Într-un studiu apărut la mijlocul deceniului '970⁷ și care își păstrează întreaga sa actualitate — dovedă în acest sens săt tot mai dese puncte de vedere care se situează pe aceeași poziție — se susține că inflația are la bază două grupe mari de cauze: a. unele strins legate de însăși psihologia omului (insatisfacția individivilor) și altele b. care tin de locul și funcția diferențelor categoriilor sociale în societatea capitalistică, loc și funcții organizate și instituționalizate (puterea de presiune a grupurilor, cu interes comune). În explicarea cauzelor inflației susținătorii acestui punct de vedere afirmă că acesta este un rezultat al discrepanțelor între realități și aspirații, un efect nemijlocaș al fenomenului de amplificare a acestora din urmă peste posibilitățile asigurate de condițiile reale existente. Această discrepanță s-a generalizat în interiorul societății și cuprinde, în mare măsură, un comportament în general valabil pentru întreaga populație a globului. Oamenii își sporesc continuu aspirațiile și acționează tot mai organizat pentru a le satisface în cît mai mare măsură (un rol foarte important în această creștere a aspirațiilor și deci a decalajului între ele și posibilități extinderea și adâncirea sub toate formele a educației, ridicarea gradului de pregătire culturală și profesională). Presiunea inflaționistă este cu atât mai mare cu cît crește insatisfacția și respectiv inegalitățile sociale. În ceea ce privește puterea de presiune a grupurilor cu interes comune, aceasta rezultă din însăși procesul de diviziune a muncii așa cum acesta este instituționalizat și se desfășoară în societatea capitalistică. Referindu-se concret la realitățile existente în societatea capitalistică susținătorii acestui punct de vedere afirmă că se confruntă două puteri, sintem în prezentă una două forțe de constringere, pe de o parte, aceea a capitalului, și pe de altă parte, aceea a salariaților organizati în sindicate. Efectele acestei confruntări se propagă și generalizează cu atât mai ușor cu cît au condiții favorizante în acest sens, dată fiind interdependența tot mai accentuată dintre economiile naționale. Ca o afirmație cu caracter de concluzie se remarcă tensiunile socio-economice care împulsioneză manifestările inflaționiste și alimentează, cu continuitate un ritm susținut al inflației.

3. În ceea ce privește ultimul aspect al problemei — unele puncte de vedere privind remedii, combaterea inflației, măsurile antiinflaționiste, remarcăm de la început conținutul acestor măsuri, care e strins legat de cauzele inflației. Pentru a nu repeta cele spuse mai înainte, privind punctele de vedere despre izvoarele și impulsurile ce stau la bază manifestărilor inflaționiste, vom remarcă că, din ce în ce mai mult, în literatura economică întâlnim termenul de „cost al inflației”. Acceptând fenomenul ca o realitate inexorabilă a societății capitaliste și în același timp fiind tot mai evidentă lipsa de efect a măsurilor de combatere a inflației, preocupările din acest domeniu au căpătat caracterul unor analize în care se examinează inflația și efectele sale în complexitatea lor socială, politică, economică etc.

Este de subliniat că mai mult decât enumerarea cauzelor inflației — fie în vizionarea pe care am denumit-o ingustă, fie în cea denumită globală, dezbaterea problemei „costurilor inflației” este plină de semnificații pentru că — așa după cum am mai remarcat — se insistă asupra efectelor sociale și umane ale inflației care au loc în societatea capitalistică. Analizele și măsurile recomandate pentru combaterea inflației sunt orientate în principal nu asupra cauzelor acesteia, cum ar fi firește, ci în esențial asupra efectelor. Nu e de mirare deci că în aceste condiții succesiile măsurilor antiinflationiste se dovedesc, tot atât de ineficiente. Contrafiecția aceasta o găsim reflectată într-un recent studiu⁸ în care se remarcă în mod just că sistemul occidental suferă de „o boală instituțională” și că remediiile trebuie să fie tot instituționale (soluția după autor ar consta în a reuși ca măsurile antiinflaționiste să-și schimbe succesiunea de acțiune în așa fel ca producția și ocuparea forței de muncă să fie primele influențate de măsurile de combatere a inflației iar prețurile și salariile numai în al doilea rînd). Problema de fond este lichidarea cauzelor inflației, cauze care rezidă în însăși structura producției și în mecanismele finanțării ei așa cum acestea există și se desfășoară în economia capitalistă actuală. Inflația nu poate fi combătută dacă nu se frină dezvoltarea producției destinate înarmărilor, creșterea volumului creditelor și emisiunii monetare aferente. Acest adevăr reiese

⁷ M. Panic, *Les deux ressorts de l'inflation: l'insatisfaction des individus et le pouvoir de pression des grupes d'intérêt*, publicat în „Lloyd's Bank Review” din iulie 1976.

⁸ Robert M. Solow, *All simple stories about inflation are wrong*, publicat în „Economic Impact” nr. 4, 1980, Washington.

și dintr-un articol publicat într-o revistă bancară⁹, în care se recunoaște că „orice politică internă care duce la creșterea cheltuielilor totale peste posibilitățile de creștere a producției naționale se traduce prin inflație” iar „cu cît este mai rapidă creșterea cheltuielilor în raport cu aceea a capacitaților naționale de producție, cu atât mai repede vor crește prețurile”, cu toate că A. Barjonet afirmă: „cauza inflației constă, fără în față cu masa monetară dată, în creșterea forței muncii socialmente necesară, fie că această muncă este incorporată în anumite produse (armament de ex.) sau în servicii care nu produc valori”¹⁰.

Remedile inflației constau în eliminarea cauzelor adevarate ale acesteia. Eliminarea lor este ceea ce condiționează rezultatele oricărora măsuri antiinflaționiste și mai ales durată, consolidarea efectului lor, însănatirea vieții economice naționale, și internaționale. Necessitatea unor astfel de măsuri nu mai trebuie argumentată, fiind unanim recunoscută. În acest sens ne limităm la un citat concludent: „după primul soc petrolifer s-au produs în lume trei schimbări fundamentale: 1. produsele de bază și energia au devenit și vor rămâne produse scumpe; 2. exportul a devenit condiția de supraviețuire pentru economiile importatoare de materii prime și energie; 3. concurența internațională a devenit și va rămâne intensă”¹¹.

Din toate cele trei laturi sub care a fost abordată problema inflației se pot desprinde cel puțin două concluzii și anume: a. că numărul economistilor nemarxiști pentru care inflația are și alte cauze decit cea de natură economică este în continuu creștere și b. că tot mai mulți economisti se întrebă dacă inflația este un viciu de sistem – în orinduirea capitalistă – sau unul mai profund de sistem, al orinduirii însăși. Independent de răspuns – de circumstanță adeseori – însăși faptul că o astfel de problemă se ridică tot mai frecvent, dovedește în fond că în gîndirea economică burgheză actuală cîștigă teren punctul de vedere că sistemul în prezență unei crize de sistem¹².

4. Nu putem încheia această sumară și schematică expunere privind punctele de vedere ale economistilor nemarxiști în problema cauzelor care generează inflația din țările capitaliste, fără a remarcă și recunoaște că inflația și somajul ca două trăsături de durată, devenite insuși intrinseci ale economiei și societății capitaliste, au efecte de amplioare și de continuitate pe ansamblul economiei mondiale și în mod firesc și necesar și pentru economiile socialiste care la rîndul lor trebuie să analizeze fenomenul și să tragă consecințele ce se impun în practica politică lor economice și în domeniul teoretic, pe plan conceptual. În ceea ce privește practica economică – avem în vedere măsurile ce sunt de luat, măsură cu un dublu conținut: de apărare propriu-zisă contra unor din efectele inflației și de folosire a altora din ele în sensul unor avantaje ce rezultă – în atari împrejurări internaționale – pentru economia națională. În aplicarea acestor măsuri plecăm desigur de la premsa că manifestările inflaționiste sunt factori exogeni pentru sistemul și echilibrul dezvoltării economiei naționale și că propagarea lor se limitează – ar fi bine circumscrisă – numai la operațiile de comerț exterior în dinamica și în schimbările cantitative, valutare și de prețuri. Aceasta este desigur o etapă în cadrul analizei influențelor inflației de pe piața mondială într-o economie națională. Problema efectelor inflației asupra economiei socialiste prezintă cel puțin două laturi ce pot și trebuie să fie analizate: a. influențele pe care le exercită mișcările, fenomenele inflaționiste din lumea contemporană asupra economiilor naționale ale țărilor din sistemul mondial socialist; analizarea și cunoașterea dimensiunilor și căilor directe și indirekte de manifestare ale inflației și mijloacele de anihilare, de combatere (este ipoteza, în care aceste efecte sunt considerate factori exogeni pentru echilibrul dezvoltării sistemului economiei naționale); b. identificarea surSELOR potențiale și efective a căror acțiune generează în interiorul economiei naționale fapte și fenomene care în final, reprezintă presiuni inflaționiste iar din exterior – considerate exogene – ca realități obiective, influențele lor fiind considerate împreună cu cauzele identificate la punctul b factori endogeni, cărora li se recunoaște existența și li se apreciază dimensiunile, immediate și în perspectivă, locul și rolul în sistemul economiei naționale, locul și rolul în sistemul de indicatori ce caracterizează dezvoltarea economică, tehnică și socială precum și în măsurile de politică economică ce se adoptă succesiv de către forurile de conducere planificate, la diferitele lor nivele.

⁹ Inflation: a global rule of thumb, Revista „Monthly Economic Letter”, editată de City-Bank, New York, iulie 1980, reproducă în „Problèmes économique” din 19 noiembrie 1980.

¹⁰ André Barjonet, Quand la monnaie est en flammes, Paris, Edit. Alain-Moreau, 1981.

¹¹ Raymond Barre, op. cit.

¹² Roman Moldovan, Inflație, componentă intrinsecă a economiei capitaliste contemporane, „Revista economică” din 21 XI 1980 și din 5 XII 1980.

Sub aspect teoretic, considerăm că trebuie să ne eliberăm total de concepția conform căreia efectuind în mod firesc în moneda națională calculele privind exporturile și importurile am fi prin aceasta relativ imuni la efectele nocive pe care ni le poate aduce inflația din țările nesocialiste, cu care avem tranzacții comerciale. Credem că nu greșim remarcind că la incetarea acestor păreri o contribuție a avut folosirea calculelor în lei/valută — calcule la care, cum se cunoaște, s-a renunțat. Folosirea acestui substitut a deformat relația reală — posibilitatea de comparare între valoarea națională și cea internațională — deformare care să accentueze odată cu schimbările ce au avut loc mai ales în decenul '970 (comparativ cu raporturile stabilite după cel de-al doilea război mondial, pe baza înțelegerilor de la Bretton Woods.) Cum este binecunoscut — cursurile valutare practicate s-au îndepărtat de cursul convenit pe baza conținutului aur al monedelor convertibile, diferențindu-se treptat și continuu de prețul convenit al aurului. În timp ce, acesta din urmă, a fost o lungă perioadă stabilit apoi revizuit și abandonat, cursurile valutelor convertibile au urmat o evoluție proprie dependență, în mai mare sau mai mică măsură de paritatea puterii de cumpărare a monedelor sub influența desigur și a unor factori neeconomici și bineînteleș și a unor manifestări speculative.

Prețurile pieței mondiale și toate abaterile lor de la valoare, cu toate oscilațiile lor, foarte adeseori speculative, monopoliste sunt și rămân un punct de referință, de orientare în dezvoltarea economiei naționale, a structurii și profilului acestora la definirea cărora raportul monedă națională devize convertibile, are și poate avea o contribuție foarte importantă, dacă este calculat la paritatea puterii de cumpărare. Generalizarea practicării calculelor de convertire în monedă națională a prețurilor în devize ale importurilor și exporturilor, a unor cursuri căt mai apropiate de paritatea puterii de cumpărare (calculată înțind seama de totalul mărfurilor și serviciilor de export și import) ar avea un rol determinant, prin avantajele pe care le prezintă, pentru cunoașterea și aprecierea, în dimensiunile ei reale, a concurenței, a competitivității externe, a eficienței activităților externe și interne economice. Aceasta este valabil în general și în condițiile existenței și persistenței inflației cu atât mai mult că oscilațiile de prețuri pe piață mondială sunt mai dese și receptarea lor trebuie făcută căt mai din timp. Folosind din plin un asemenea instrument de cunoaștere dispunem de un judicios, rational punct de referință în orientarea măsurilor de politică economică în cauză, iar la nivelul organelor centrale precum și ale întreprinderilor vom putea: a. să asigurăm un conținut căt mai veridic, analizelor ce le implică studiile de prognoză și de conturare a tendințelor conjecturale și de lungă durată a fenomenelor și activităților economice, precum și în măsurile de adaptare, pe parcursul desfășurărilor lor a unor din prevederile planului; b. să folosim tot mai bine avantajele ce decurg prin participarea la diviziunea internațională socialistă și mondială a muncii, pentru potențarea eforturilor interne, pentru accelerarea realizării obiectivelor dezvoltării noastre economice și sociale. Aceasta, așa cum bine se cunoaște, este deosebit de important deoarece comerțul exterior este și rămâne un factor esențial pentru dezvoltarea internă în lumea noastră în care interdependențele economice se adîncesc continuu răspunzând pe de o parte cerințelor specializării, competiției și eficienței și, pe de altă parte, necesităților de a rezolva în consens, cu eforturi comune, problemele globale ale contemporaneității.